

OCJENA RADNE SPOSOBNOSTI STRANIH RADNIKA

UVOD

U ambulantama medicine rada zapaža se sve veći broj pregleda stranih radnika, pri čemu se specijalisti medicine rada često susreću s mnogobrojnim otežavajućim okolnostima i nedoumicama pri ocjeni radne sposobnosti. U Hrvatsku sve više dolaze radnici iz dalekih zemalja. Nepal je tako postao peta zemlja po zahtjevima za boravak i rad. Raste i broj radnika iz Indije, Bangladeša i Filipina, kao i iz susjednih zemalja Bosne i Hercegovine i Srbije. Broj izdanih radnih dozvola u 2021. godini znatno je povećan. Izdano je skoro dvadeset tisuća više nego prethodne godine, kada je 1. siječnja stupio na snagu novi Zakon o strancima i ukinut sustav određivanja godišnjih kvota. U 2021. godini kada je izdano ukupno 82.000 dozvola, prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, u 2022. godini do 24. lipnja izdano je 62.109 dozvola za boravak i rad, a očekivano je ako se nastavi takav trend da će do kraja 2022. godine broj izdanih dozvola za boravak i rad premašiti 100.000. Prije podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za boravak i rad poslodavac je dužan zatražiti provedbu testa tržišta rada kod područne službe, odnosno Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. U slučaju da radne snage nedostaje na tržištu u Republici Hrvatskoj, na temelju zaprimljene obavijesti o rezultatu tržišta rada poslodavac može zatražiti dozvolu za boravak i rad. U ovoj godini najveći broj dozvola za boravak i rad izdan je u djelatnostima graditeljstva (24.397), ugostiteljstva i turizma (20.554),

industrije (7.601), prometa i veza (2.915) te poljoprivrede i ribarstva (1.471). Najveći broj dozvola za boravak i rad izdan je u Policijskoj upravi zagrebačkoj, Policijskoj upravi istarskoj, Policijskoj upravi splitsko-dalmatinskoj, Policijskoj upravi primorsko-goranskoj i Policijskoj upravi dubrovačko-neretvanskoj. Prema podacima portala *Moj posao* na tržištu rada deficitarna su zanimanja u sektorima: graditeljstva, brodogradnje, turizma i ugostiteljstva, kulture, prometa, zdravstva i socijalne skrbi, prehrane, prerađivačke i metalne industrije, poljoprivrede, šumarstva i IT sektoru.

Prema odredbi članka 63. Zakona o zaštiti na radu, poslodavac je obavezan osigurati radniku zdravstvenu zaštitu primjerenu rizicima za sigurnost i zdravlje kojima je izložen na radu. Poslodavac je obavezan organizirati i osigurati pružanje prve pomoći radnicima i drugim osobama do dolaska hitne medicinske pomoći ili do prijema u zdravstvenu ustanovu te je obavezan omogućiti postupanje povjerenika za pružanje prve pomoći tako da na svakom radilištu i u radnim prostorijama osigura educiranu osobu za pružanju prve pomoći. Za potrebe zapošljavanja stranih radnika osnovane su Agencije za zapošljavanje koje pružaju usluge regrutiranja, selekcioniranja radnika, prijevoda stranih dokumenata za ishođenje viza i radnih dozvola, brinu se o organizaciji transporta kandidata u Hrvatsku, organizaciji smještaja te na kraju i pomoć u adaptaciji radnika u novoj okolini. Agencije za zapošljavanje predstavljaju budućim radnicima detalje o vrsti poslova koje bi radili te kroz razgovore i dodatna usmena pita-

nja prepoznaju njihovo znanje o poslu za koje se kandidiraju.

PRIKAZ SLUČAJA

Slučaj 1

U ambulantu medicine rada na pregled dolazi radnik iz Nepala, star 38 godina, za posao pomoćnog građevinskog radnika. Ne govori hrvatski, dolazi na pregled s prevodiocem koji mu prevodi na engleski jezik. Radnik dolazi na pregled prema Pravilniku o poslovima s posebnim uvjetima rada (NN 5/84) članka 3., točkama 1., 11., 16., 17., 18., 19. Iz obiteljske i osobne anamneze dobiva se jako malo podataka, a iz radne anamneze doznaje se da je radio desetak godina u Nepal u različite poslove na građevini. Radi se o niskokvalificiranom radniku koji se odlučio preseliti u Hrvatsku zbog nemogućnosti nalaska posla u drugim zemljama. Nije upoznat s radnim mjestom na kojem će raditi te izražava strah od rada na visini. Radnik djeluje uplašeno i zabrinuto. Na pregledu u ambulanti medicine rada vid na daljinu nije zadovoljavajuć, sluh je uredan, u EKG-u je zapažena hipertrofija lijeve klijetke, spirometrija zbog pandemije SARS-CoV-2 nije rađena. Laboratorijski parametri bili su u granicama normale. Na pregledu je izmjeren povišeni krvni tlak 170/95 mmHg. Pacijent puši, pije 3-4 piva dnevno, lijekove ne uzima, alergije negira. Nije nikada bio kod liječnika jer smatra da nije bilo potrebe za liječničkim pregledima. U kliničkom statusu osim niske tjelesne težine i blijedoće kože, nisu nađene posebne osobitosti. Grubi neurološki status bio je uredan. S obzirom na uvjete rada i kontraindikacije za rad na visini, pacijent je upućen obiteljskom liječniku zbog kontrole krvnoga tlaka te kardiologu za razjašnjenje EKG nalaza - hipertrofije lijeve klijetke. Ocjena radne sposobnosti bila je privremeno nesposoban za točke 1., 11., 17. Na kontrolni pregled pacijent je naručen za mjesec dana s nalazima. Pacijentu je objašnjena važnost regulacije krvnog tlaka i mjere koje je potrebno poduzeti. Upućen je i u moguće zdravstvene posljedice povišenog krvnog tlaka i potrebu vođenja dnevnika mjerenja krvnoga tlaka. Također mu je objašnjeno značenje hipertrofije lijeve klijetke i moguće kardiološke uzroke za takvo stanje. Zbog slabijeg vida na daljinu savjetovana mu je ko-

rekcija optičkim pomagalom i pregled okulista. Pacijent nema izabranog obiteljskog liječnika te će ga morati odabrati zbog kontrole krvnog tlaka i daljnjeg upućivanja na kardiološki i okulistički pregled. Povratna informacija o zapošljavanju tog zaposlenika od strane poslodavca nisam uspjela dobiti.

Slučaj 2

U ambulantu medicine rada dolazi zaposlenik iz Bangladeša, star 35 godina koji se planira zaposliti kao profesionalni vozač. Ne govori hrvatski, ali se sporazumijeva engleskim jezikom. Prema podacima iz obiteljske anamneze otac mu je dijabetičar, ostali članovi obitelji su zdravi. Tvrdi da nije teže bolovao osim što u posljednje vrijeme ima povremene osjećaje slabosti koji nestaju nakon obroka. Iz radne anamneze doznaje se da unatrag 10 godina vozi različita vozila u Bangladešu za strane firme. Po zanimanju je stolar, ali nije radio u svojoj struci. Ozljede na radu nije imao. Ne zna što su profesionalne bolesti. Radnik pokazuje interes za novi posao i nada se boljim uvjetima života od dosadašnjih. Na pregledu u ambulanti medicine rada vid je zadovoljavajući, sluh je uredan, EKG nalaz je uredan, spirometrija zbog pandemije SARS-CoV-2 nije rađena. Laboratorijski parametri bili su u granicama normale, osim šećera u krvi koji je na tašte iznosio 8,7 mol/L. Na pregledu je izmjeren krvni tlak 130/75 mmHg. Pacijent ne puši, ne konzumira alkohol, lijekove ne uzima, alergije negira. Sposobnost upravljanja vozilom nije bila ograničena ali je zaposlenik naručen na kontrolni pregled zbog povišenih vrijednosti šećera u krvi za mjesec dana. Dane su mu upute o regulaciji i kontroli šećera u krvi i ukazano mu je na opasnost od razvoja šećerne bolesti i njezinih mogućih komplikacija. Zaposlenik je odabrao obiteljskog liječnika koji ga je uputio na laboratorijske pretrage i kontrolirao razinu šećera u krvi. Nalaz na kontrolnom pregledu bio je zadovoljavajući.

RASPRAVA

Jezična barijera jedan je od najvećih problema stranih radnika jer velik udio radnika ne govori svjetske jezike niti hrvatski jezik pri dolasku u našu zemlju. Ta činjenica dovodi u pitanje vje-

rodostojnost anamnestičkih podataka koje dobivamo od radnika. Nemogućnost kontakta s obiteljskim liječnikom onemogućava nam dobivanje zdravstvenih podataka o prijašnjim bolestima, stanjima, cijepnom statusu, eventualnim hospitalizacijama, kao i ozljedama na radu i profesionalnim bolestima. Zbog neizvjesnosti glede dobivanja novih poslova vrlo često se bolesti, zdravstvena stanja i ozljede zataje ili su podatci o njima krivo interpretirani. Sve se to događa možda iz straha od dolaska u novu životnu i radnu okolinu kao i straha od zahtjeva novog radnog mjesta. Vrlo često riječ je o radnicima niže i srednje stručne spreme koji nisu radili u struci već su obavljali različite radne zadatke pri čemu za njih nije uplaćivano niti mirovinsko, niti zdravstveno osiguranje, tako da i u slučaju ozljeda na radu nisu bili adekvatno zbrinuti. Na prethodnim pregledima često pronalazimo nova do tada radniku nepoznata zdravstvena stanja, kao povišeni krvni tlak, povišeni šećer u krvi i ostale promjene zbog čega je potrebno uputiti radnika na daljnje liječenje što predstavlja problem zbog nerazumijevanja poslodavaca prema novom radniku i nemogućnosti brze reakcije na zdravstvene promjene. S obzirom na to da poslodavac nema pravo uvida u medicinsku dokumentaciju radnika, radnici često zataje dobivene preporuke s ciljem bržeg napredovanja na novom radnom mjestu i ne shvaćaju preporuke specijalista medicine rada dovoljno ozbiljno. Zbog jezičnih barijera i straha od odbijanja poslodavaca, strani radnici prema njihovim podacima na periodičnim pregledima nedovoljno koriste potrebnu zaštitnu opremu i često nisu upoznati s pravilni-

cima i zakonskim regulativama glede istih. Teža prilagodba na novu okolinu, novu klimu, nove uvjete rada često dovodi do odustajanja radnika od novog radnog mjesta i povratka u matičnu zemlju. To je samo dio problema koji smo zapazili pri pregledu stranih radnika; za adekvatne preglede i njihovo zbrinjavanje trebalo bi raditi na slabim točkama i nedostacima koje susrećemo pri pregledima ovih radnika i omogućiti im ugodniji boravak na novom radnom mjestu što pridonosi produktivnosti i boljoj socijalizaciji radnika u novim radnim okruženjima.

Povećan broj pregleda u ambulantama medicine rada za upis u srednje strukovne škole zapažen je u 2022. godini, u doba ljetnih i jesenskih upisnih rokova. Vijest koja nam ulijeva nadu o porastu broja hrvatskih radnika na tržištu rada jest ta, da je u ovoj godini zabilježen porast interesa za obrtnička zanimanja što potvrđuju podaci iz upisne baze Ministarstva znanosti i obrazovanja. U ovogodišnjem ljetnom roku upisalo se gotovo 400 učenika više nego u oba prošlogodišnja roka; ljetnom i jesenskom. Prošle godine u oba roka upisao se 9.321 učenik, a sada u 2022. g u ljetnom roku, njih 9.710. Prema usporednoj upisnoj listi ovogodišnjeg ljetnog i oba prošlogodišnja roka, prema podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja, od 100 trogodišnjih zanimanja, njih 58 bilježi rast, a devet programa upisalo je ovoga ljeta jednak broj učenika kao i lani na oba roka. Ovi podatci su optimistični i govore o povećanju zapošljavanja hrvatskih budućih radnika u strukovnim zanimanjima u iduće 3-4 godine.

*Renata Ecimović Nemarnik, dr. med., univ. mag. med.,
spec. obitelj. med., spec. med. rada i sporta
Dom zdravlja Zagreb Zapad, Zagreb*